

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. május 15.

SZOCIÁLIS ISMERETEK

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató a vizsgázók teljesítményének értékeléséhez
(az értékelő tanárok részére)

A javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett válaszokra kizárólag a megadott pontszámok adhatók.

A megadott pontszámok további bontása csak ott lehetséges, ahol erre külön utalás van. Az így kialakult pontszámok csak egész pontok lehetnek.

A javítási-értékelési útmutatótól eltérő, de tartalmában azonos, egyéb helyes megoldás is elfogadható a négyszögben található ponthatáron belül, a csillaggal (*) jelölt kérdéseknél.

A pontszámot a matematika szabályai szerint egész számra kerekítve kell beírni (pl.: 23,33 pont kerekítve 23 pont, 23,5 pont vagy 23,66 pont kerekítve 24 pont, egész szám esetén nincs teendő).

1. Húzza alá a helyes állítást!**5 pont**

1.1. A szociológia

- a) az erkölcsi rendszerek tudománya.
- b) a politika tudománya.
- c) a társadalom tudománya.**
- d) lelki jelenségekkel foglalkozó tudomány.

1.2. A szociológia módszere

- a) az egyedi esetek felderítésére helyezi a hangsúlyt.
- b) deduktív jellegű.
- c) leginkább a közgazdaságtan elméletéhez hasonlít.
- d) tapasztalati adatgyűjtéssel és ezek elemzésével foglalkozik.**

1.3. A szociológiai kutatások eredményei:

- a) közelebb visznek a megismeréshez.**
- b) minden magyarázat egyenértékű.
- c) valamennyi hipotézis megcáfolható.
- d) tudományos paradigmaváltozást okoz.

1.4. A szociológia emberképe:

- a) Az ember tevékenységében a társadalomhoz igyekszik alkalmazkodni.
- b) A szociológiában jártas ember jobban megérti azt a társadalmat, amelyben él.**
- c) A szociológia segítségével a konkrét társadalmi problémák megoldhatók.
- d) Szerepe van a társadalmi folyamatok, változások előrejelzésében, ezáltal bizonyos helyzetek tervezhetőek.

1.5. A szociológia a társadalmi valóságot tárja fel:

- a) ugyanolyan pontosan, mint a szépirodalom.
- b) ugyanolyan mélységben, mint a publikációk.
- c) a mindennapi élet tapasztalatait.
- d). tudományos módszerekkel.**

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

2. Relációanalízissel oldja meg a feladatot!**5 pont****A megfelelő nagybetűket írja a pontozott vonalra!**

- A Mindkét állítás igaz, és van köztük összefüggés.
- B Mindkét állítás igaz, de nincs közöttük összefüggés.
- C Az állítás igaz, az indoklás hamis.
- D Az állítás hamis, az indoklás igaz.
- E Mindkettő hamis.

C A gyermekekkel szembeni szigorú, kíméletlen bánásmódra gyakran találhatunk példát, így a felnőtt életben elkerülhető az elmagányosodás.

B A cseperedő gyermekek számára egyre fontosabb a kortársak szerepe, mert a nagyszülők szerepe kultúránként meglehetősen különböző.

D A testvérek igen gyakran minden gyermekkori viszály nélkül nőnek fel, így felnőtt korukban közel kerülhetnek egymáshoz.

E Az apa társadalmi helyzete nem határozza meg a család státuszát, mert az anya szerepe minden esetben a meghatározó.

A A szülők egyre sikeresebben tudják feldolgozni saját gyermekkorból származó szorongásaikat, ezért pozitívan változik a gyermekekhez fűződő viszonyuk.

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

3. *Írjon 1-1 konkrét példát a tőkefogalmak mellé!**3 pont**

Kapcsolati tőke	baráti társaság, távoli rokonság, szomszédság
Kulturális tőke	egyetemi diploma, általános műveltség, művészeti tevékenység
Pénztőke	lekötött betét, részvény, befektetések

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

4. Mely fogalmak kapcsolódnak az alábbi nevekhez? A megfelelő nagybetűket írja a pontozott vonalra! 6 pont

- B Piaget
- D Ericsson
- F Rogers
- C Freud
- E Jung
- A Binet

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen hat pont adható.

5. *Sorolja fel a pályázatok tíz fejezetét! 5 pont

Értékelhető válaszok:

- kísérőlevél
- a szöveges ismertető összefoglalója
- bevezetés
- a probléma és a program rövid leírása
- hosszú távú célkitűzések
- rövid távú célkitűzések
- módszerek
- értékelés
- költségvetés
- korábbi és további támogatások
- alátámasztó anyagok (mellékletek)

A két helyes válaszért egy-egy pont, összesen öt pont adható.

6. Határozza meg, hogy a következő állítások igazak vagy hamisak! Az állítások melletti négyzetbe írjon egy I betűt, ha igaz, egy H betűt, ha hamis! 4 pont

Állítás	I/H
Az anyától való megfosztottság a gyermek személyiségfejlődését károsítja.	I
A 2. hónaptól a csecsemő még nem tudja megkülönböztetni az anyját az őt gondozó személytől.	H
A felélénkületi reakció a 3. hónapban jelenik meg a gyermeknél.	H
Freud a gyermek életében a 3-6 éves korig terjedő időszakot genitális szakasznak nevezi.	I
Ericsson szerint a kisgyermekkorban legfontosabb a bizalom kialakulása.	H
A gyermek első emlékei, amelyeket fel tud idézni, 2-3 éves korra tehetők.	I
A reflexek velünk született viselkedési minták.	I
A gyermeki beszéd egyik jellegzetessége az önkéntes jelentésadás, ez a jelentésadási törekvés megnyilvánulása.	I

Két helyes válaszért egy-egy pont, összesen négy pont adható.

7. A szociálpolitika számára a szabadság az egyik legfontosabb érték.

Milyen 2 formáját különböztetjük meg? 4 pont

pozitív szabadság

negatív szabadság

A helyes válaszonként egy-egy pont adható.

***Mi jellemzi szociológiai értelemben a két szabadságot?**

Negatív szabadság: azt takarja, amit nem szabad tenni.

Pozitív szabadság: a szabadsággal való élés lehetősége, amit szabad tenni.

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

8. *A szociálpolitikai ellátásokkal kapcsolatos táblázatot töltsse ki! 12 pont

Az ellátás formája	normatív	diszkrecionális
A döntéshozó	jogalkotó	jogalkalmazó
A jogszabályi feltételek	a támogatás jár, ha a feltételek teljesülnek	adható
Kalkulálhatóság	nagy az egyén számára	nagy a jogalkalmazó számára
Kikényszeríthetőség	esélye nagy	esélye kicsi
Előnyök	- a rászorulóknak szempontjából, kiszámíthatóbb, betervezhetőbb a saját költségvetésbe - adminisztratív költségek kisebbek - elkerülhető a személyi függés kialakulása	- a jogalkalmazó számára jobban tervezhető a költségek - helyet ad az egyéni elbírálás alá eső eseteknek, teret ad a méltányosságnak
Hátrányok	- nehezen átlátható az önkormányzat számára, hogy mennyi, jogosan igazolt segélykérelem lesz az év során – lehet, hogy a segélykeret kevésnek bizonyul - nem ad teret a külön méltányulást igénylő eseteknek	- nagyobb az adminisztrációs költség, mert a döntés és előkészítése több energiát igényel - a rászoruló kiszolgáltatottabb - előírhatók számára magatartási szabályok - kialakulhat a személyi függés, hiszen a jogalkalmazótól függ a pozitív döntés

A táblázat oszlopainak egy-egy sorába egy tényező elégséges.

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen tizenkét pont adható.

9. Párosítsa össze a fogalmakat jelentésükkel!**5 pont**

a) deduktív	1.) módszertan
b) empirikus	2.) következtető, levezető módszer
c) metodika	3.) különleges, sajátos
d) specifikus	4.) tapasztalati
e) redundancia	5.) bőbeszédűség

1. : c, 2. : a, 3. : d, 4. : b, 5. : e

A helyes párosításokért egy-egy pont, összesen 5 pont adható.

10. *Határozza meg a mentálhigiéné lényegét!**3 pont**

- **Lelki eredetű problémák, betegségek megelőzése.**
- **A lelki egészség megőrzése.**
- Pszichikus jólét fokozása.
- Kialakult enyhébb **lelki bajok enyhítése.**

A tartalmilag helyes válaszonként három pont adható.

11. *Ismertessen a számítógép-függőségben élők jellemzőiből négyet!**4 pont**

- Elsősorban 8–18 év közötti fiúk az érintettek, de súlyos eseteknél előfordulnak idősebbek, illetve nők is.
- A játék által biztosított izgalom, valamint a sikerélmény vonzó lehet azok számára, akik a való életben nem tapasztalják meg ezeket.
- A sok játékkal töltött idő káros hatással van a személy szociális készségére, valamint bizonyítottan egészségromboló hatása van.
- A számítógépes játékoknak pozitív hatásai is lehetnek, úgymint a kéz ügyesség és a reflexek fejlődése, valamint bizonyos játékok gyors és összetett gondolkodást igényelnek.

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

12. *Soroljon fel a kommunikáció szóbeli vizuális eszközeiből négyet példával együtt!**4 pont**

Vizuális eszközök:

- mimika arcjáték, tekintet, szemöldökráncolás
- gesztusok kéz, fej, karok mozgatása
- testtartás előre dől, egyenes testtartás, feszes háttartás
- térköz nagyon közeli, távoli, nyilvános
- külső megjelenés öltözet, hajviselet, kiegészítők

A felsorolásért a helyes példával együtt egy-egy pont, összesen négy pont adható.

13. *Értelmezze az alábbi táblázatot! Írjon öt alapvető megállapítást!**5 pont****Születéskor várható átlagos élettartam (év)**

Élettartam	2002		2012	
	férfi	nő	férfi	nő
Leghosszabb	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest
	70,11	77,8	73,58	79,23
Legrövidebb	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Észak-Magyarország	Észak-Magyarország
	66,68	75,94	69,68	77,25
Különbség	3,43	1,24	3,90	1,98

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal Magyarország 2013. www.ksh.hu/polc

10 év alatt Magyarország valamennyi területén nőtt az átlagos élettartam, meghosszabbodtak az életkor végső szakaszai.

A nők és a férfiak helyzetének különbségei az arányszámoknál tűnnek ki.

Ugyanakkor mind a két nem esetén is nőtt az átlagos élettartam.

Leghosszabb élettartammal a Budapesten élő nők számolhatnak. A nők esetében nagyobb mértékben emelkedett a várható élettartam a férfiakkal képest.

Legrövidebb ideig az Észak-Magyarországon élő férfiak élnek. Itt a legnagyobb a különbség, a budapesti férfiakkal képest: 3,9.

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

14. *Mikor kell mentőt hívni áramütésnél? Indokolja választát! 2 pont

Minden esetben.

Az áramütés következtében kamrarelebegés alakulhat ki: ilyenkor az összehúzódás gyenge.

A szív kevés vért tud keringetni az erekben, ennek eredményeképpen órákkal az áramütés múlva is bekövetkezhet halál.

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen két pont adható.

15. *Soroljon fel az egyén gondozási szükségleteit befolyásoló tényezőkből tízet! 5 pont

- az egyén életkora, neme
- egészségi-betegségi állapot szintje (már meglévő és előző egyéb betegség)
- a betegség típusa, helye és kiterjedése
- a terápia tartalma hatékonysága
- egyéni adottságok, jellemzők, mint például a(z)
 - fizikális állapot
 - emocionális képesség
 - intellektuális képesség
 - anyagi helyzet
 - iskolai végzettség
 - családi helyzet

Két helyes válaszáért egy-egy pont, összesen öt pont adható.

16. *Soroljon fel az iskolaéretlenség mutatóiból négyet! 4 pont

- betegség miatt retardált fejlődés
- ingerszegény környezet
- nevelési hibák
- aki adott év augusztus 31-ig betölti a 6. életévét
- kicsi testsúly
- alacsony testmagasság

A helyes válaszonként válaszáért egy-egy pont, összesen négy pont adható.

17. Húzza alá az alábbi felsorolásból azokat, amelyek nem tartoznak a mobilizáció témakörébe! **4 pont**

intergenerációs, cirkuláris, migráció, morbiditás, nukleáris, földrajzi, nyitott társadalom, strukturális, szürkegazdaság, ingázás, infláció, átköltözés, horizontális, karrier, pozícióváltások

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

18. *Határozza meg a következő fogalmak jelentését! **4 pont**

slum: A leromlott fizikai állapotú és szegények által lakott városrész.
 társadalmi miliő: Az életmód (és az értékorientációk) alapján meghatározott társadalmi csoport.
 szekularizáció: A vallás és az egyház befolyásának gyengülése, az egyház befolyásának visszaszorítására törekvő állami tevékenység.
 rasszizmus: Faji alapon való hátrányos megkülönböztetés.

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

19. *Soroljon fel a mozgással megelőzhető betegségek közül 8-at! **4 pont**

- túlsúly, elhízás
- cukorbetegség
- ízületi és gerinckopás
- szívbetegségek
- érrendszeri betegségek
- csontritkulás
- gerincferdülés
- székrekedés
- stressz okozta ártalmak, feszültség
- helytelen testtartás
- az Alzheimer-kór korai stádiumában lassítja az agy leépülésének folyamatát
- daganatos betegségek kockázatának kialakulása

Két helyes válaszáért egy-egy pont, összesen négy pont adható.

20. *Mit nevezünk higiénés tevékenységnek? Egészítse ki a hiányos mondatot!**3 pont**

A higiénés tevékenység magában foglalja a **személyi és környezeti**, valamint az **élelmezés** higiénéjét.

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

21. *Határozza meg a rehabilitációs tevékenység célját!**3 pont**

A sérült, fogyatékos személy

- képességeinek fejlesztése, szinten tartása,
- a társadalmi életben való részvételének elősegítése,
- önálló életvitelének elősegítése.

A tartalmilag helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

22. *Írjon hat összefüggő megállapítást az alábbi képhez kapcsolódóan megállapítható társadalmi jelenségről!**6 pont**

Forrás: <http://www.topfoto.hu/>

A szegénység több tényezőre vezethető vissza és mind formájában, mind fajtájában igen eltérő lehet.

Az egyedülálló idősök, az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők és a kistelepüléseken élők rendelkeznek a legalacsonyabb jövedelmekkel.

Az idősebbek körében a nők férfiakéhoz viszonyított szegénységi kockázata sokkal nagyobb. Ez abból adódik, hogy általában a nők nyugdíjba vonulásukig rövidebb szolgálati idővel és alacsonyabb keresettel rendelkeztek, mint a férfiak, ezért nyugdíjuk is elmarad a férfiakétól.

Ezen kívül a nők tovább élnek, így körükben az idős kisnyugdíjasok rétege nagyobb súlyt képvisel.

A képen valószínűleg egy egyedül álló, önmagát is nehezen ellátni tudó idős nő látható.

A lakás nagyon szegényesen berendezett, az idős asszony egy helyiségében él.

A mélyszegénység nyomai főképp az idős embereknél meglátszanak az arcvonásaikon.

A nő csontsoványságából arra lehet következtetni, hogy az alapvető szükségletek kielégítésében is hiányt szenved.

Az alapszolgáltatást nyújtó szociális intézménynek kell házi segítségnyújtást biztosítani, a gondozásnak az egyéni szükségletek kielégítését kell szolgálnia.

Az időskorúak arányának növekedése nagy kihívás a társadalom egészének a szociális gondoskodás szempontjából.

A tartalmilag helyes válaszonként összesen hat pont adható.